

Oponentský posudek
doktorské disertační práce Mgr. Ivy Wedlichové na téma
„Způsob výchovy v rodině a interakční tendence osobnosti dospívajících“

V naší společnosti dochází v mnohých oblastech k transformačním proměnám, které se týkají filozofických, sociologických, psychologických i pedagogických kontextů. Současná společnost se postupně proměňuje od makropolečenské úrovně po nejdrobnější společenské procesy a sociální jevy. Autorka na základě racionální úvahy však zaměřila pozornost pouze na dílčí problém – sledování významu způsobu výchovy v rodině a interakční tendence osobnosti dospívajících. Rodinná výchova není jediný činitel ovlivňující rozvoj osobnosti mladého člověka, je to však činitel velmi významný. Stojí proto za to orientovat se v něm a pokusit se mu i více porozumět. Různé výchovné situace, alternativní přístupy či inovační výchovné styly vybízejí k zamyšlení či pokládání si otázek, které se vztahují k emocionálnímu i sociálnímu vývoji dětí jak na obecné rovině, například ve vztahu k dětem určitého věku, tak na konkrétní úrovni, například ve vztahu k chování, prožívání či sebehodnocení každého jednotlivého dítěte. Proto již samotnou volbu tématu disertace považují za aktuální.

Z hlediska kvality zpracování disertace je patrný odpovědný přístup Ivy Wedlichové a hlubší odborný zájem. Teoretická a empirická část práce působí jako celek vyváženě. Z rozsáhlé problematiky vývoje dospívajících vybírá klíčové proměnné a zabývá se jejich souvislostmi, nejen po stránce teoretické, ale i výzkumné. Citlivě a přiměřeně volí paradigma problematiky s ohledem na emocionální vývoj jedince a jeho reflexi samotnými dospívajícími.

V počátečních kapitolách se na základě teoretického rozboru především naší (v menším rozsahu i zahraniční) odborné literatury vyrovnává se základními východisky a pojmy – analyzuje problematiku socializace ve vztahu s emočním vývojem jedince, charakterizuje specifiku sebepojetí a sebehodnocení mladého člověka v jeho vývojových souvislostech, rozebírá význam rodiny ve vývoji dospívajících. Konkrétní kapitola, vztahující se k vybraným aspektům rodiny a jejího vlivu na rozvoj jedince, tvoří významnou část celé práce. Teoretický rozbor výchovných stylů spolu s dimenzionálními modely způsobu výchovy tvoří současně i východisko dále prezentovaného výzkumného šetření.

Autorka v další části předložené disertační práce podrobně a srozumitelně charakterizuje cíle, výzkumné otázky a úkoly, metodický postup, hypotézy a hlavní výsledky realizovaného výzkumného projektu. Přehledně je popsán výzkumný vzorek, konkrétní metody získávání dat i postupy jejich zpracování.

Zhodnocené výsledky výzkumu jsou v souvislosti s cíli práce zaměřeny na čtyři základní oblasti – způsob výchovy v rodině; interakční tendence a sebepojetí osobnosti; sebereflexe vzniku a působení prožitků; reflexe sociálních situací.

Celkově je struktura textu promyšlená, jednotlivé kapitoly na sebe logicky navazují. Autorka aplikuje obecné poznatky problematiky způsobů výchovy v rodině do konkrétní roviny – do oblasti interakčních tendencí osobnosti dospívající mládeže. Závěrečné kapitoly vyjadřují a dokazují vhléd autorky do psychologické problematiky vývoje dospívajících, dokladují její erudovanost v rovině teoretické i empirické.

Jistě je možné uvést řadu námětů k diskusi, ačkoli si autorka sama řadu otázek klade, lze jistě zmínit zejména následující: Které principy a přístupy k poznávání a analyzování výchovných stylů v rodině se jeví autorce jako nosné pro teorii výchovy a pro výchovnou praxi? Jak hodnotí autorka přístup a rozlišení rodičovských stylů podle D. Baumrindové, E. E. Maccobyové a J. A. Martina? Které konkrétní aspekty tohoto výchovného přístupu jsou přínosné z hlediska základních teoretických východisek v kontextu disertační práce autorky? Které charakteristiky rodinných interakcí a které charakteristiky interakčních tendencí osobnosti dospívajících podporují podle autorčiných zkušeností resp. výsledků výzkumné práce emocionální rozvoj jedince? Které výsledky šetření autorku nejvíce překvapily a které ji nejvíce inspirovaly pro další teoretické i empirické bádání? Pozměnila by autorka na základě vlastních zkušeností z výzkumu některé dílčí kroky v metodologickém projektu disertační práce? Uvedené otázky mohou být – kromě jiného – předmětem závěrečné rozpravy.

Závěr:

Předložená disertační práce má velmi solidní úroveň z hlediska obsahového zpracování i formální prezentace. Přináší cenné podněty i nové poznatky zejména pro oblast obecné, pedagogické i sociální psychologie. Doporučuji, aby disertační práce Mgr. Ivy Wedlichové byla přijata k obhajobě pro udělení PhD., protože splňuje podmínky kladené na toto řízení.

Praha 25.1. 2006

.....
Doc. PhDr. Alena Vališová, CSc.
UK FF, katedra pedagogiky
Celetná 20, Praha 1